

STAN DOTYCHCZASOWY I PERSPEKTYWA ROZWOJU PODMIEJSKIEJ GOSPODARKI WARZYWNEJ ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM OKRĘGU WARSZAWSKIEGO

Praca kandydacka mgr Nory Krusze.

Promotor: prof. dr R. Manteuffel, referenci: prof. dr E. Chroboczek, prof. dr B. Dederko, prof. dr Fr. Dziedzic. Obrona pracy miała miejsce w dniu 31. I. 1958 r. na Wydziale Ekonomiczno-Rolniczym Szkoły Główniej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Streszczenie

Celem pracy była próba stworzenia gruntowniejszych — niż to dotychczas miało miejsce — podstaw poznawczych dla perspektywicznego planowania podmiejskiej gospodarki warzywnej w naszym kraju.

Choć praca ma charakter planistyczny, przeznaczono znacznie więcej czasu i miejsca stronie poznawczej niż samemu planowaniu, które ograniczono do opracowania hipotezy rozwojowej dla ważniejszych elementów planu perspektywicznego.

Materiał liczbowy obejmujący stan dotychczasowy zamyka się w okresie 1885—1956 r. Hipoteza rozwoju została opracowana mniej więcej do roku 1970. Obszar objęty szczegółowymi badaniami pokrywa się z najczęściej przyjmowanymi granicami regionu stołecznego, na który składa się samo miasto Warszawa oraz dwanaście otaczających je powiatów: Garwolin, Grodzisk Maz., Nowy Dwór, Otwock, Piaseczno, Grójec, Mińsk Maz., Płońsk, Pruszków, Pułtusk, Sochaczew, Wołomin.

Do poznania stanu dotychczasowego posłużono się następującymi czterema grupami źródeł:

1. Urzędowe dane statystyczne GUS i dane liczbowe urzędów, przedsiębiorstw i instytucji, zbierane zarówno bezpośrednio z gotowych zestawień, jak i drogą ankietową.

2. Bezpośrednie wizualne poznanie terenu.

3. Rozmowy — wywiady z ludźmi pracującymi w produkcji lub w obrocie, jak i z działaczami z terenu zrzeszeń ogrodniczych.

4. Prace innych autorów.

W przypadkach wątpliwej wiarygodności danych, pochodzących z jednego źródła, konfrontowano je z materiałami zebranymi inną drogą.

Układ pracy starano się dostosować do potrzeb planowania przestrzennogospodarczego w regionie.

W części pierwszej pt. „Ogólna problematyka rozwoju warzywnictwa” znajdują się rozważania ogólne, których celem jest wytyczenie dróg rozwoju gospodarki warzywnej w skali całego kraju, niezależnie od specyficznych cech regionu warszawskiego. Z tego względu w części tej analizowano również elementy rozwoju gospodarki warzywnej w innych krajach, które bądź przeszły interesującą drogę rozwoju warzywnictwa, bądź mają podobne do naszych warunki przyrodnicze lub gospodarcze.

Rozpoczęto tę część od opracowania hipotezy zapotrzebowania na warzywa w naszym kraju w 1970 r. Opierając się na postulatach żywieniowców oraz osiągniętym poziomie konsumpcji w Polsce i różnych innych krajach przewidziano wzrost zapotrzebowania na warzywa w Polsce na 1 mieszkańca rocznie z ca 80 kg w 1956 r na ca 120 kg w 1970 r. Przyjęto, że w zasadzie cała potrzebna masa warzyw może być produkowana w kraju. Jedynie im-

port pomidorów w okresie grudzień-kwiecień może być w przyszłości uzasadniony, jeżeli podniesie się znacznie stopa życiowa ludności i jeżeli poprawi się nasz bilans płatniczy.

Stwierdzono, że obecna struktura gatunkowa produkcji kwalifikuje nasze warzywnictwo do warzywnictwa „głodu” i że w nadchodzącym piętnastoletciu należy jego skład gatunkowy i odmianowy oraz jakość stopniowo zmieniać w kierunku warzywnictwa „dobrobytu”. Dlatego średnią wartość 1 kg warzyw (wszystkich gatunków razem) przy założeniu cen niezmiennych podniesiono z 1,50 zł w 1956 r. na 2,80 zł w 1970 r. Następnym tego będzie wzrost wartości spożywanych warzyw, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, ze 120 zł w 1956 r. na ca 336 zł w 1970 r., czyli blisko trzykrotnie. Wzrost ten spowodowany będzie: 1) ilościowym wzrostem konsumpcji warzyw o 50%, 2) wzrostem udziału gatunków droższych jak pomidory, sałaty itp. oraz stosunkowym zmniejszeniem konsumpcji warzyw najtańszych, jak np. kapusta. Przy rozważaniu zmian w wartości warzyw dokonano pewnego uproszczenia, zakładając, że spodziewany wzrost wydajności pracy i podniesienie zbiorów z jednostki powierzchni, które powinny spowodować w przyszłości spadek wartości 1 kg warzyw, faktycznie tego zmniejszenia nie spowodują, gdyż zrównoważy go stosunkowy wzrost droższych odmian spod szkła, wczesnych odmian gruntowych i przechowywanych w ogólnej masie warzyw poszczególnych gatunków.

Zmiany te powodują konieczność: a) rozbudowy produkcji pod szkłem, b) rozwoju przechowalnictwa i c) rozbudowy przetwórstwa warzywnego. Umożliwi to realizację postulatu równomiernego zaopatrzenia ludności w warzywa w ciągu roku.

W celu otrzymania wytycznych lokalizacji warzyw w skali kraju i dla oceny roli warzywnictwa podmiejskiego, zbadano sprawę rozmieszczenia warzyw w różnych krajach, a w szczególności w USA, Niemczech, Zw. Radzieckim i Bułgarii. Uzyskane wyniki wskazały na racjonalność tworzenia wokół naszych miast baz warzywniczych tam, gdzie na to pozwalają warunki przyrodnicze. Obok oszczędności na transporcie, zmniejszenia ubytków i strat jakościowych, stwarza się tą drogą również podstawę do sprawniejszego funkcjonowania handlu warzywnego.

Dalszy rozwój warzywnictwa będzie zależał w dużej mierze od racjonalnego ułożenia w przyszłości stosunków między handlem i produkcją. Skup powinien opierać średnie ceny w poszczególnych cyklach produkcji na wartości. Jednak w celu minimalizacji interwencji powinna być również w przyszłości (w przypadku braku równowagi między popytem i podażą) dopuszczona możliwość odchylenia cen od wartości.

W celu uzyskania poglądu na sprawę intensyfikacji produkcji warzywniej oraz przydatności różnych form produkcji i typów gospodarstw, dokonano przeglądu tych spraw w naszym kraju, w Zw. Radzieckim, Bułgarii, Holandii, Belgii i w Niemczech Zachodnich. Z analizy tej wynika, że również w planie perspektywicznym dla gospodarki warzywniczej pozostanie racjonalny model wielosektorowy pod względem społecznym i bardzo różnorodny pod względem wielkości powierzchni upraw i stopnia intensywności w różnorodnych typach gospodarstw. Ze względu na niedopasowanie obecnych form spółdzielni produkcyjnych do organizacji produkcji warzyw zwrócono uwagę na konieczność zmian w tych formach. Dla przykładu naszkicowano zarys przyszłej spółdzielni, w której warzywnictwo jest uprawiane indywidualnie na działkach a wspólnie jest prowadzone pomocnicze gospodarstwo rolne. Spośród istniejących form społecznych uznano za celowe zlikwidowanie ośrodków rolno-warzywnych należących do Organizacji Zaopatrzenia Robotniczego (OZR).

W pierwszej części pracy zajęto się również licznymi powiązaniem gospodarki miejskiej z warzywnictwem. Na pierwszym miejscu postawiono sprawę udostępnienia przerobionych śmieci miejskich i osadów ze ścieków dla podmiejskiej gospodarki warzywniej. W zakresie polityki terenowej zajęto się sprawą stworzenia rezerwy gruntów w podmiejskich rejonach warzywnych dla gospodarstw warzywnych, których tereny są wchłaniane przez rozbudowujące się miasto, oraz stworzenie podstaw prawnych do takiej wymiany.

W części drugiej pt. „Rozwój gospodarki warzywniej w okręgu warszawskim na tle ogólnej charakterystyki regionu”, zanalizowano warunki przyrodnicze i ekonomiczne regionu warszawskiego z punktu widzenia jego przydatności dla produkcji warzyw

specjalnie przydatnych rejonów przyrodniczych w innych częściach kraju jest na razie niemożliwe ze względu na brak dostatecznych danych o tych rejonach.

Przewiduje się, że jedną z najtrudniejszych dziedzin w racjonalizacji całej gospodarki warzywnej w okręgu, jak i w całym kraju, będzie w przyszłości podobnie jak dotychczas handel warzywami. Wnioski idą w kierunku przeniesienia ciężaru organizacji handlu z sektora państwowego na spółdzielczy.

W części czwartej i ostatniej znajdują się wnioski, będące częściowo powtórzeniem wniosków szczegółowych z poprzednich części, częściowo ogólniejszych, wynikających z całej pracy.

Między innymi stwierdzono, że obecny stan świadomości producentów warzyw jak i niedostateczna ewidencja zjawisk gospodarczych w dziedzinie warzywnictwa utrudniają przejście z żywiołowego rozwoju na gospodarke świadomie regulowaną.

N. Krusze